

'Het mag niet, maar wat kan mij dat schelen?!'

Over het morele draagvlak in de aanpak van drugscriminaliteit

Hans Boutellier*

*De auteur is bijzonder hoogleraar Polarisatie en maatschappelijke veerkracht aan de Vrije Universiteit en expert op het terrein van veiligheid en samenleving. Hij was directeur van het Verwey-Jonker Instituut en schreef onder andere A Criminology of Moral Order (Bristol University Press, 2019). Zijn laatste boek Het nieuwe Westen (2021) gaat over identiteitspolitiek en polarisatie. Hij werkt vanuit www.studie-en-strategie.nl

Het is verboden, maar dat maakt niet uit - als zo'n houding domineert rond een wettelijke bepaling, dan is de handhaving ervan onbegonnen werk. We zien dat bij 'door rood fietsen' en we zien het steeds meer rond het drugsvraagstuk, het onderwerp van dit hoofdstuk. Men kan wel spreken van normalisering. Circa 1 op de 10 volwassen Nederlanders gebruikt met enige regelmaat drugs (Derksen & Hupkens, 2023). Het grootste deel van de rest staat er onverschillig tegenover of kijkt een andere kant op. En een niet onaanzienlijk aantal mensen profiteert ervan. Drugs zijn 'gewoon' geworden.

Drank, tabak, drugs en psychofarmaca (laten we die niet vergeten) leggen klaarblijkelijk voor velen een bodem onder hun geestelijke welbevinden. Ieder mag daar het zijne van vinden: 'we leven in een vrij land'. Toch is misschien is die vrijblijvende houding juist het probleem. Het creëert een moreel klimaat waarin de profiterenden geen enkele scrupules kennen: de handelaren, de facilitatoren, de gerekruteerde koeriers, de makelaars, de witwassers, de gebruikers – allemaal niet. De drugsindustrie vindt plaats in een moreel ambigue context van verbod, normalisering en profijt.

Er bestaan geen eenduidige opvattingen over de rol en betekenis van drugs in de samenleving: 'wat vinden we nu eigenlijk van die drugs?' Dit gebrek aan eenduidigheid faciliteert de consumptie, de handel en de productie. Het maakt voor alle drie facetten van de drugseconomie onbeperkte rekrutering van actoren mogelijk. Het frustrleert bovendien de aanpak en de handhaving. Zoals een jonge

politieagent eens tegen mij zei: ‘waarom moet ik achter die drugs aan, als mijn burgemeester pleit voor legalisering?’ Zelfs ontmoediging is dan lastig - het is toch al verboden? In dit hoofdstuk onderzoek ik de morele context van de drugsindustrie en de aanpak daarvan. Ik doe ook een voorstel voor een uitweg.

Een serieus probleem

Zelfs de grootste sceptici zijn er zo langzamerhand wel van overtuigd: Nederland heeft een serieus drugsprobleem. Of je nu van ‘ondermijnende criminaliteit’ spreekt, van georganiseerde misdaad of van een narcostaat (de criminologie is dol op definitiedebatten): het probleem is evident. We zien een hoge frequentie van ook nog eens gróte drugsvangsten.¹ Er worden regelmatig drugslaboratoria ontmanteld of we vinden het afval in de natuur. Er is *inside information* over de werkwijze van (internationale) drugsnetwerken uit opsporingsonderzoek. We kennen ten slotte de verhalen van vele, vele jongeren in de problemen.

In het drugsvraagstuk gaat het over de productie, de handel en de consumptie van allerhande drugs – van hennep tot heroïne en van XTC tot Christal Meth. Er zijn er nog veel meer – het aantal psychotrope stoffen is nagenoeg oneindig: te vinden als paddo’s in de bossen of geproduceerd door Mexicanen in Drenthe. Nederland is productie-, doorvoer- en gebruikersland van drugs in alle soorten en maten. We zien partijen cocaïne in bananendozen of vastgeplakt aan de romp van een schip, hennepplantages in huizen en loodsen, drugspannen in steden, uithalers en koeriers, witwaspraktijken in vastgoed, detailhandel en horeca – tot de moord op Derk Wiersum en Peter de Vries aan toe.

Iets minder zichtbaar zijn de criminele geldstromen via brievenbusfirma’s en administratiekantoren. Nederland heeft een geweldige infrastructuur voor elke *business*, dus ook voor de drugseconomie. Daarmee weet de onderwereld door te dringen in de bovenwereld. Dat is de perverse werking van illegale omzet, zichtbaar in het omkopen van functionarissen, door het witwassen via vastgoed en bij het rekruteren van

---

¹ De douane onderschept circa 60.000 kilo cocaïne per jaar, vooral in de grote havens, maar ook steeds meer in kleine havens [Drugsvangsten 2023 | Feiten en cijfers | Nederland tegen georganiseerde misdaad](#) Ook het aantal kleine vangsten lijkt toe te nemen, waarschijnlijk vanwege risicospreiding. Overigens is door de scherpere controle een verschuiving zichtbaar naar de haven van Antwerpen, waar in 2022 circa 110.000 kilo werd onderschept.

jongeren. Met crimineel geld blijkt heel veel te koop,² zelfs liquidaties. Geld bepaalt de modus operandi van de drugseconomie. Daarin schuilt de ondermijnende werking van de drugseconomie. Daar ligt ook een belangrijke sleutel voor de aanpak van ondermijnende drugscriminaliteit.³

Ondermijning is hier wel degelijk een relevant begrip: het verwoordt het gevoel dat 'het systeem' geen grip heeft op de criminele netwerken die erin doordringen. Tegen die achtergrond groeit een netwerk van havendiensten, banken, belastingdienst, Fiod, douane, politie en Justitie, die met meer en minder succes samenwerken in de bestrijding van de illegale drugseconomie.⁴ We zouden kunnen spreken van een handhavingsindustrie.⁵ Drugseconomie en handhavingsindustrie zijn verwickeld in een gevecht, waarvan het einde niet in zicht is. Wat valt daar tegen te doen? En welk moreel besef kan de Nederlandse burger hierin opbrengen?

Gedogen en profiteren

Het rechtssysteem staat of valt bij naleving - dat geldt voor iedere wet. Als een substantieel deel van de bevolking zich weinig aantrekt van een regel, dan houdt het al snel op qua handhaving. Over de verhouding tussen moraal en (straf)recht is veel geschreven (zie bijvoorbeeld Hengstmengel, 2009).⁶ In het geval van de drugseconomie zijn drie categorieën van burgers te onderscheiden: consumenten, onverschilligen en betrokkenen. De tweede categorie is het grootst. De meeste mensen hebben niets met drugs - het interesseert ze niet. 'Ieder mag er het zijne van vinden, als ik er maar geen last van heb' – dat is de basishouding van de meeste Nederlanders.

De derde categorie, neutraal aangeduid als betrokkenen, varieert van de spreekwoordelijke grote vissen (de échte profiteurs) en facilitatoren (makelaars, autoverhuurders, corrupte functionarissen) tot aan degenen die erin geluisd worden, denk aan 'uithalers'.⁷ Het zijn in feite vaak regelrechte slachtoffers, personen die zich via snel verdiend geld van

---

² Behalve legitiem aanzien - dit vaak tot frustratie van degenen die 'het gemaakt' hebben in de criminele wereld (anekdotische informatie).

³ Zie voor een uitwerking hiervan Hermans & Boutellier (2023).

⁴ Over het belang van een netwerkaanpak tegen in netwerken georganiseerde misdaad: Bouchard, 2020.

⁵ Voor een goed overzicht van 25 jaar strijd tegen georganiseerde misdaad in Nederland, zie Abraham, Van Dijk e.a. (2021)

⁶ Het was ook het onderwerp van mijn proefschrift: Boutellier 1993.

⁷ Ook wel 'enablers' genoemd. Voor een overzichtsstudie: Morgan & Dowling (2023).

kwaad tot erger laten verleiden. Wat opvalt bij lokale drugskoeriers is dat het voor deze jongeren ‘gewoon werk’ is. Ze kennen geen morele scrupules omdat drugsgebruik genormaliseerd is,⁸ terwijl ze wel vaak hard worden aangepakt. Eski en Sergi (2024) spreken van ‘kindsoldaten’ in de *war on drugs*.

De normalisatie van gebruik en profijt heeft een typisch Nederlands tintje vanwege het in de jaren zeventig ontwikkelde gedoogbeleid. Het bezit van een beperkte hoeveelheid ‘soft drugs’ werd niet vervolgd door het OM. Het opende de weg naar het ontstaan van ‘coffeeshops,’ waarvan er eind 2022 in 102 gemeenten 565 te vinden zijn (in 242 gemeenten dus niet) (Mennes, Pieper e.a., 2022).⁹ Het was de bron voor de huidige morele ambiguïteit: wel cannabis verkopen, maar niet mogen inkopen. Met het verdiende geld kon de drugseconomie een hoge vlucht nemen. Hoewel de duimschroeven iets meer zijn aangedraaid,¹⁰ is het effect daarvan op het gebruik nihil. In die context zoom ik in op de eerste categorie: de consumenten. Zij zijn bepalend voor de morele kwestie, want waarom verbieden wat velen klaarblijkelijk willen?

Gebruik en verslaving

De normalisering van het drugsgebruik in Nederland speelt onder verschillende groepen van burgers. Zoals gezegd: 1 op de 10 Nederlanders boven de 18 jaar gebruikt met enige regelmaat drugs – op dancefestivals, in voetbalstadions, op spirituele seances, op deftige kantoren en thuisbezorgd door de koerier. Veel verschillende motieven en contexten spelen daarbij een rol. Dat maakt het moeilijk om algemene uitspraken te doen over ‘de verantwoordelijkheid’ van drugsgebruikers. Een incidentele psilocybine-gebruiker is heel wat anders dan een stevige cocaïnesnuiver.¹¹

De verscheidenheid in drugsgebruik lijkt wél een onderling legitimerend effect te hebben. Als je het een af en toe gebruikt, waarom zou je een ander middel dan afwijzen: ‘ieder zijn meug toch?’ De zogenoemde afkickwijzer¹² onderscheidt

---

⁸ Op basis van anekdotische informatie.

⁹ Begin jaren negentig waren er volgens hetzelfde rapport nog zo’n 2.000 coffeeshops.

¹⁰ Door middel van strengere vestigingseisen voor coffeeshops, sluiting bij lichtere overtredingen, meer controle op dansfeesten.

¹¹ Er zijn alleen al twaalf hoofdcategorieën harddrugs, zie: [Drugsoorten - Het CCV](#)

¹² [Soorten drugs: Categorieën, effecten en gevaren \(afkickkliniekwijzer.nl\)](#)

drie soorten effecten van drugsgebruik: opwekkend (bijvoorbeeld XTC), hallucinerend (bijvoorbeeld paddo's) en verdovend (bijvoorbeeld morfine). De effecten kunnen tegelijk optreden of elkaar versterken in geval van meervoudig drugsgebruik. Het onderscheid zegt hoe dan ook iets over de verschillende motieven om de roes te zoeken. De meeste drugs kunnen een verslavende werking hebben, zoals blijkt uit de volgende tabel.

Tabel: Aantal verslaafden/misbruikers in Nederland en aantal in behandeling in 2021 volgens Jellinek-kliniek

Stof	Aantal verslaafden/misbruikers	Aantal in behandeling
Alcohol	477.000	24.231
Tabak	539.000	389
Cannabis	70.000	9.024
Snuifcocaine & crack	38.057	6.744
Opiaten (voornml. heroïne)	14.000	6.698
Gokken	79.000	1.887
Speed (amf)	7.064	1.766
XTC	520	130
GHB	3.824	956
Medicijnen (voornml. benzo's)	600.000	1.053
Internet- gamen	16.000	221
Overig	7.008	1.752
Totaal	1.840.273	54.865

Vanuit verslavingsperspectief is het isoleren van drugsgebruik ten opzichte van bijvoorbeeld alcohol of gokken arbitrair, evenals het onderscheid tussen hard en soft drugs. Eén op de tien Nederlanders is misbruiker of verslaafd aan een of ander middel. Drugsgebruik is niet zo normaal als alcoholgebruik,

maar het komt aardig in de richting.¹³ Met één groot verschil: het is verboden. Er is vanzelfsprekend wel een verschil in mate van consumptie. Gevraagd naar 'gebruik van drugs in het laatste jaar' (2021) geeft 8% van de onderzochte Nederlanders ouder dan 18 jaar aan cannabis te hebben gebruikt (1,4 miljoen personen), 3.1% XTC (540.000) en 2% cocaïne (circa 350.000).¹⁴

Met enige regelmaat horen we het pleidooi om de consumenten aan te spreken op hun verantwoordelijkheid. Voormalig minister van Justitie en veiligheid Grapperhaus benadrukte het in menig interview: 'Als je harddrugs gebruikt, financier je zware criminaliteit en liquidaties.' Ook in de rechtszaal wijst de officier van Justitie min of meer standaard op de verantwoordelijkheid van de verdachten voor de gevolgen van de drugseconomie. Deze morele vingerwijzingen zullen waarschijnlijk weinig helpen. Ambtenaren van Justitie zijn zelfs bang voor een averechts effect van een campagne in deze richting.¹⁵ Maar wat dan wel?

De kloof overbruggen

Er bestaan in het debat over het drugsbeleid grofweg twee opvattingen om de morele kloof tussen wet en naleving te overbruggen, met vele varianten ertussen: 1. het mag niet, dus we verheven de *war on drugs*; 2. men gebruikt nu eenmaal, dus we kiezen voor regulering en legalisering vanuit het perspectief van de gezondheidszorg. De eerste gaat uit van een noodzakelijke strijd tegen 'ondermijnende drugscriminaliteit' – het drugsgeld corrumpeert immers de samenleving. Het tweede gaat over de averechtse werking van 'het verbod' – veelal onder verwijzing naar 'de drooglegging' in Noord-Amerika. In beide posities schuilt een kern van waarheid, maar ze zijn beide naïef.

De criminele drugseconomie laat zich niet inbinden door nog meer repressie – ze vindt steeds weer nieuwe mogelijkheden qua routes, soorten en facilitatoren. Er zijn zelfs evidente averechtse effecten van de aanpak. Een voorbeeld daarvan is de keiharde strijd tussen drugsbendes die ontstaat nadat

---

¹³ In dat verband wellicht relevant: in 2022 gebruikten 1.2 miljoen Nederlanders antidepressiva ([Meer Nederlanders dan ooit, 1,2 miljoen, slikken antidepressiva - GZ-psychologie \(gzpsychologie.nl\)](#)), na een flinke stijging in 2021 door de coronacrisis.

¹⁴ [Cijfers drugs - Trimbos-instituut](#). In 2021 was 1% van de bevolking: 174.746.

¹⁵ [Cokesnuivers aanspreken op de gevolgen van hun gebruik? Toch maar niet - NRC](#)

politie en justitie een gat weten te slaan in de drugsaanvoer.¹⁶ Legalisering lijkt dan de betere optie. Maar ook dit zal geen einde maken aan de internationaal opererende criminele drugseconomie. Daarvoor is die te groot, te wijd vertakt en te gewetenloos. Legalisering zou alleen kunnen op basis van internationale, zelfs mondiale afspraken. Een lokale *alleingang* zou de *hub*-functie van Nederland alleen maar versterken; de georganiseerde misdaad zou ervan profiteren (zie Eski, 2021).

Het maximaal haalbare lijkt een zekere controle op productie en handel, tegengaan van crimineel gewin en ontmoediging van gebruik. Daartoe moeten we het wel degelijk over de rol van drugs in de samenleving hebben. Of beter: over de morele betekenis daarvan gezien de kloof tussen wet en naleving. Niet in afkeurende zin, zoals Grapperhaus wilde, maar wel in termen van drugspolitiek. Nu er een onhoudbare situatie aan het ontstaan is, moet het over de olifant in de kamer gaan: wat moeten we met die drugs?

Pogingen tot debat

Met enige regelmaat klinken serieuze geluiden om een einde te maken aan de drugsoorlog. De heilloze strijd wordt dan meestal in geuren en kleuren uiteengezet – dat is niet moeilijk. Ook het onderzoek naar de aanpak van de ondermijnende criminaliteit heeft meestal een voorspelbare uitkomst: te weinig samenwerking, problemen met de gegevensdeling, onvoldoende capaciteit (bijvoorbeeld Nelen, Moerland e.a. 2023). Het is het type evaluatieonderzoek waarvan betrokkenen terecht zeggen dat ze er weinig aan hebben,¹⁷ De problemen zijn bekend, het pleidooi voor een andere aanpak ligt voor de hand.

Zo is er de internationale organisatie Law enforcement Action Partnership (Leap), met als grote gangmaker Neil Woods. Deze Britse oud-politieman was jarenlang een ‘strijder’ tegen drugscriminelen (onder andere via *undercover* operaties). Totdat hij na een PTSS inzag dat het een hopeloos gevecht was en zich ging inzetten voor legalisering. In 2023 werd ook een Nederlandse tak van Leap opgericht, onder meer door de inzet van Legalize!, een stichting die al sinds eind jaren negentig actief is in de strijd tegen de strijd tegen drugs. Maar tot echte beleidsvoorstellen wil het maar niet komen. Serieuze

---

¹⁶ Zoals in 2023 het geval was in IJmuiden: [In IJmuiden wordt een drugsoorlog uitgevochten, en dat merken de inwoners nu ook - NH Nieuws](#)

¹⁷ (anekdotische informatie).

bestuurlijke aandacht voor de discussie komt dan ook moeilijk van de grond.

Een uitzondering hierop is burgemeester Halsema van Amsterdam, die begin 2024 de kat de bel aanbond. Met een grote internationale conferentie, een opiniestuk in *The Guardian*,¹⁸ een grondige strategische verkenning¹⁹ en een manifest²⁰ trok Amsterdam het initiatief naar zich toe. De georganiseerde drugscriminaliteit en de onmacht in de bestrijding maken volgens het manifest discussie over legalisering onontkoombaar. Minister van Justitie en Veiligheid Yesilgöz kwam al snel met een reactie op het Amsterdamse initiatief: bestrijding van het geweld heeft prioriteit en regulering kan alleen in internationaal verband. Het is een gemakzuchtige Pavlovreactie, maar ze heeft desalniettemin wel een punt.

Internationaal beleid is aangewezen en drugsgeweld mag niet onbestraft blijven. Maar het een hoeft het ander niet uit te sluiten: dát is de crux. De angst om over regulering van drugs te spreken is begrijpelijk als die wordt gepresenteerd als 'dé alternatieve aanpak'. Zo leuk zijn drugs niet. Er is verslaving, er is georganiseerde misdaad en er een verregaande corrumpering van sectoren. Maar de moreel blinde strijd ertegen is ook onhoudbaar, gezien de morele kloof tussen wet en naleving. Het lijkt zinvoller te denken in termen van een breed politiek programma, waarbij regulering één van de lijnen is. Een driesporenbeleid lijkt aangewezen.

De eerste twee sporen

Het beleidsrepertoire in de criminaliteitsbestrijding kent sinds midden jaren tachtig twee smaken: repressie en preventie.²¹ Dit geldt onverkort voor de aanpak van drugscriminaliteit, met de kanttekening dat de drugseconomie een veel complexer fenomeen is dan reguliere criminaliteit. De Nederlandse drugsindustrie floreert dankzij een gunstige fysieke infrastructuur van veel (lucht)havens, een goed wegennet en snel internet. Ook de financiële infrastructuur speelt een grote rol.²² Ten slotte heeft Nederland een internationale bevolking

---

¹⁸ [Halsema in Britse krant: 'Nederland dreigt narcostaat te worden' - NRC](#)

¹⁹ [DrugscriminaliteitRichting2035OntwikkelingenAMS.December2023.pdf](#)

²⁰ [Amsterdam Manifesto Dealing with Drugs - Dealing with drugs](#)

²¹ Sinds de fameuze beleidsnota *Samenleving en criminaliteit* in 1985 is het voorkomen van criminaliteit uitgegroeid tot een vanzelfsprekende en relatief succesvolle onderneming (o.a. Boutellier, 2019).

²² Zie hiervoor het eindrapport van het Strategisch Beraad ondermijning (Noordanus, 2020).

die de mondiale handel bevordert.²³ Nederland biedt ideale condities voor elke internationale onderneming,²⁴ dus ook voor de drugseconomie.

Er is het eerste spoor van een proactieve, repressieve aanpak, die zich vooral richt op het frustreren van het criminele verdienmodel. Deze krijgt steeds meer vorm in de samenwerkingsverbanden van politie, OM, gemeenten, FIOD en de financiële wereld. De gevaarlijkste figuren moeten strafrechtelijk worden achtervolgd, opgepakt en vervolgd. De drugseconomie heeft monsters gecreëerd, die nergens voor terugdeinzen. Een beschaafde samenleving kan zich niet permitteren hen onbestraft te laten. Andere hoofdstukken in deze bundel gaan in op de repressieve aanpak.

In de samenwerking tussen het domein van zorg en welzijn en de veiligheidswereld – het tweede, preventieve beleidsspoor - is veel te winnen (beargumenteerd in Boutellier & Hermens, 2019).²⁵ Toch lijkt er in morele zin altijd iets te wringen; er wordt vaak met argusogen naar elkaar gekeken. Daarbij spelen organisatiebelangen maar ook een verschil in mensbeelden een rol. Ruwweg gaat het om het onderscheid tussen 'het goede bevorderen' en 'het slechte tegengaan'. Het eerste motief staat centraal in de zorg en het sociaal domein; het tweede kom je meer tegen in de wereld van de veiligheid. Het leidt tot uiteenlopende opvattingen, vocabulaires en werkwijzen.

Maar beide perspectieven zijn legitiem en noodzakelijk. De jongerenwerker die het vertrouwen van jongeren voorop stelt, heeft net zoveel recht van spreken als de politieagent die hen een waarschuwing geeft. Het maakt afstemming en samenwerking tussen beide moeilijk, maar niet onmogelijk. Onder druk van de urgentie ontstaan bijvoorbeeld nieuwe vormen van jongerenwerk die vanuit een warme relatie jongeren de goede kant opduwen, met huiswerkbegeleiding, sport en bewegen, gesprekken (ook met ouders), regelen van stages, overleg met school en afspraken met de politie. Werken aan zelfvertrouwen, aan een idee over een toekomst,

---

²³ Rekrutering voor georganiseerde misdaad gaat vooral via persoonlijke relaties: Kemp, Zolghadriha e.a., 2020.

²⁴ Ondanks ritueel geklaag van grote bedrijven over het Nederlandse vestigingsklimaat c.q. de (beperkte) belastingdruk.

²⁵ Het programma *Preventie met gezag* (2021) ondersteunt langdurig circa twintig gemeenten met de versterking van de sociale structuur van kwetsbare wijken.

aan het inzicht dat het makkelijk verdiende drugsgeld je niet gaat helpen.²⁶ Samenwerking tussen het sociale domein en de veiligheidswereld vereist het inzicht dat ook andere partijen ertoe doen.

Het derde spoor

Veel drugs zijn buitengewoon schadelijk, andere kunnen zoals alcohol, met mate en legaal, de gewenste roes bieden. Het moet mogelijk zijn om tot pragmatisch beleid te komen. Regulering kan bijvoorbeeld betekenen dat men XTC in clubverband gebruikt, of toestaat bij dancefestivals, dat verstrekking aan verslaafden is toegestaan (zoals nu al in geval van heroïne en methadon), dat psychotrope stoffen medicinaal en in therapeutische behandeling zijn toegestaan. Ook commerciële handel in cannabis en paddo's is niet uitgesloten. De eerste experimenten komen van de grond.

Het lijkt onontkoombaar dat dit derde spoor wordt toegevoegd aan de bestaande beleidsvorming: praten over en experimenteren met vormen van beheerst drugsgebruik. Regulering is geen simplistisch alternatief voor repressie – dat is het verkeerde frame. Het is een noodzakelijke aanvulling op repressie en preventie. De criminele drugseconomie is een veelkoppig monster, dat de rechtsorde en de morele kwaliteit van de samenleving ondermijnt. Hier passen idealistische verhalen over legalisering net zo min als het blinde vertrouwen in 'een keiharde aanpak'. Het hoogst haalbare is het beheersbaar maken van de problemen. Daarvoor moeten alle zeilen worden bijgezet, zelfs dat van voorzichtige regulering. Het wordt tijd voor een echt open maatschappelijk debat.

Voor de goede orde: op korte termijn lost dat niets op! Het gesprek hierover moet ook niet te snel gaan over oplossingen. Dus geen vooringenomen simplistische argumenten voor of tegen legalisering. Wel gezamenlijk meer vat krijgen op wat er groeit in de kloof tussen wetgeving en naleving. Geen burgerraadplegingen, maar gesprekken van professioneel betrokkenen bij de drugseconomie. Dat kan door te spreken over de problemen en de kansen, de successen en het falen van gebruik en handhaving. Door te spreken over internationale voorbeelden, over het verlangen naar de roes en over de consequenties van de georganiseerde misdaad.

---

²⁶ Beschreven in Boutellier, 2022.

Pluriforme verhalen van de politieagent, de dancefestivalorganisator, de coffeeshophouder, de douanier ... Er is behoefte aan breder gedeelde beelden over de betekenis van drugs, in deze tijd, in deze samenleving en met deze consequenties. Gesprekken die eerst en vooral zijn gericht op meer begrip en kennis over de ervaringen, belangen, beweegredenen en ideeën rond drugs. De gesprekken zouden in fasen en met verschillende producten (publicaties, websites) toe kunnen werken naar verschillende regimes van ontmoediging, regulering, selectieve verstrekking en verbod – afhankelijk van het middel en de situatie. Als er maar een begin van een einde komt aan de morele onduidelijkheid, die het beleid nu in de weg staat.

Tot besluit

Geleidelijk aan is Nederland doordrongen geraakt van de groei van de drugsindustrie in Nederland en de gevolgen ervan. Daarvoor moesten helaas eerst niet-criminele slachtoffers vallen.²⁷ Ook de toename van het aantal bedreigingen van bestuurders en (vuurwerkbom)aanslagen in de wijken heeft bijgedragen aan het groeiende bewustzijn. Het is van belang de samenleving te betrekken bij de aanpak van de ondermijnende drugscriminaliteit. Maar de mogelijkheden daartoe zijn beperkt zolang het serieuze gesprek over de rol en betekenis van drugs niet gevoerd kan worden. In dit hoofdstuk stel ik voor dat eerst en vooral te voeren met betrokkenen.

De normalisering van het drugsgebruik verwijst naar een norm die niet meer als zodanig functioneert. Normen appelleren altijd aan een zeker verlangen.²⁸ Het overtreden van de norm heeft een zekere aantrekkingskracht, maar ook de handhaving ervan. Het corrigeren van anderen door te wijzen op de norm '(je mag niet fietsen op de stoep)' geeft voldoening. Daartegenover staat de opwinding die overtreding van de norm oproept. Zo een psychologie van de norm ligt ten grondslag aan het serieuze spel van normstelling, normschending en normbevestiging. In een proces van normalisering slijt deze dynamiek weg. De overtreding van de norm is gewoon, spanningsloos en de handhaving geeft weinig voldoening meer: 'waar doen we het eigenlijk nog voor'.

---

²⁷ Liquidaties in het criminele milieu waren er altijd al.

²⁸ Het verklaart de populariteit van thrillers, misdaadseries en *true crime*-podcasts.

Dat bepaalt de inzet van de discussie die over drugs gevoerd moet worden. Tussen wetgeving ('het mag niet') en naleving ('er mag zoveel niet') ligt een kloof, die zich vult met een uitdijende drugsindustrie en een navenant opsporings- en handhavingsapparaat. Het is een samenlevingsprobleem dat alle sectoren raakt. Het probleem beheersbaar maken en houden, lijkt vooralsnog het hoogst haalbare doel. Geïnformeerde gesprekken over de problemen en kansen die zich voordoen in 'de kloof' leiden hopelijk tot meer begrip voor de betekenis die drugs hebben in de actuele context. Het zou de opmaat kunnen zijn voor geïnformeerde politieke besluitvorming.

Referenties

- Abraham, M., B. van Dijk, D. Hofstra & Toine Spapens (2021). *Aanpak georganiseerde drugscriminaliteit: Een terugblik op 25 jaar beleid en uitvoering*. Amsterdam: DSP Groep,
- Bouchard, Martin (May 2020). Collaboration and Boundaries in Organized Crime: A Network Perspective. In: Michael Tonry (Ed.) *Crime and Justice: A review of Research*, vol. 47. Chicago: University of Chicago Press, pp. 1-45.
- Boutellier, H. (1993). *Solidariteit en slachtofferschap; over de morele betekenis van criminaliteit in een postmoderne cultuur*. Nijmegen: SUN.
- Boutellier, H. (2019). Hoe veilig verder. Over wat niet deugt, wat je eraan kunt doen en wat je daar dan weer van moet denken. In: R. van Steden en R. van Putten (red). *Pragmatisch verzet tegen cultuurpessimisme. In gesprek met het oeuvre van Hans Boutellier*. Den Haag: Boom
- Boutellier, H. (2022). *It takes a network ... Over weerbaar opvoeden bij sociale achterstand in Arnhem*. Eigen beheer: [220325-Essay-Arnhem-definitief.pdf \(studie-en-strategie.nl\)](https://www.studie-en-strategie.nl/220325-Essay-Arnhem-definitief.pdf)
- Boutellier, H. en N. Hermens (2019). *Weerbare wijken tegen ondermijning. Contouren van een nieuwe strategie*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut
- Boutellier, H., Meere, F. de & Brock A. (2020). *Sociaal weerbaar in de wijk. Over een gekantelde inzet op werk, onderwijs en hulpverlening bij sociale achterstand*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut

Derksen, E. & Ch. Hupkens (2023). *Drugsgebruik en (mentale) gezondheid*. Den Haag: CBS

Eski, Y. (2021), Lafjes legaliseren, drugsboefjes demoniseren: poldermaffia gedijt erbij. *De kanttekening* (webtijdschrift): [Essay | Lafjes legaliseren, drugsboefjes demoniseren: poldermaffia gedijt erbij \(dekanttekening.nl\)](#)

Eski, Y & A. Sergi (2024). Ethnic profiling of organized crime? A tendency of mafia-cation in the Netherlands. *Trends in Organized Crime*, (27) 120-139.

Hengstmengel, B. (2009), De moraliteit van het recht. Een introductie tot de rechtsfilosofie van Lon L. Fuller, In: *Filosofie*, 19(5) 18-22.

Hermans, C. & H. Boutellier (2023), *Strijden tegen crimineel gewin. Een actiegerichte beschouwing over de samenwerking tegen de ondermijnende werking van de drugseconomie*. Den Haag: Boom.

Kemp, L., S. Zolghadriha & P. Gill (2020). Pathways into organized crime: comparing founders and joiners. *Trends in Organized Crime*, vol. 23, pp. 203-226.

Mennes, R., R. Pieper, I. Schoonbeek, E. van der Lee (2023). *Coffeeshops in Nederland 2022. Aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid 1999-2022*. Z.p.: Breuer & IntraVal.

Morgan, A. & Ch. Dowling (2023). *Enablers of illicit drug trafficking by organised crime groups*. Canberra: Australian Institute of Criminology.

Nelen, H., Moerland, R., van Wingerde, K., & Bisschop, L. (2023). De aanpak van ondermijning ondermijnd: Over conceptuele verwarring en bestuurlijke drukte. *Tijdschrift over Cultuur en Criminaliteit*, 13(1), 53-68.

Noordanus, P. (2020). *Een pact voor de rechtsstaat. Een sterke terugdringing van drugscriminaliteit in tien jaar*. Den Haag: Strategisch Beraad Ondermijning

Preventie met gezag. Een strategie voor weerbare wijken (2021). Den Haag: Aanjaagteam Ondermijning